

Arkeologisk schaktningsövervakning

Härden 4

vid schaktning för uppförande av utbyggnad och avlopp genom
Falun stadslager L2001:4288 i Falu stad och kommun, Dalarnas
län
2022

Arkivrapport dnr 155/21
Lee Widegren Lundin

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY
Fastighetskartan: © Lantmäteriet.

Dalarnas museum, Falun, 2022

Sammanfattning

I oktober och november 2021 utförde Dalarnas museum en arkeologisk schaktningsövervakning inom fastigheten Härden 4 i stadsdelen Gamla Herrgården, Falu stad och kommun. Anledningen var schaktning för avlopp och utbyggnad av bostadshus. Syftet med schaktningsövervakningen var att dokumentera eventuella lämningar tillhörande Falu stadslager L2001:4288. Tre schakt grävdes ned till 0,5–1,7 meter under marknivå. Kulturlager i form av slagglager och yngre påförda lager påträffades, tillsammans med ett par nedgrävningar, möjliga grundstenar och rester av en stolpe. De lager som gick att tidsbestämma var yngre än 1850. Nedgrävningar och några möjliga grundstenar under slagglagren skulle eventuellt kunna vara äldre.

Inledning

Mellan 15 oktober och 22 november genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning på fastigheten Härden 4 i stadsdelen Gamla Herrgården i Falu stad och kommun, Dalarnas län, se bilaga 1a-b. Anledningen var att fastighetsägaren skulle uppföra en utbyggnad till bostadshuset samt förlägga en avloppsledning mellan två befintliga byggnader på fastigheten. Syftet med schaktningsövervakningen var att dokumentera Falu stadslager L2001:4288. Beslut fattades av Länsstyrelsen i Dalarnas län, dnr 431-8678-2021 och beställare var fastighetsägaren. Ett schakt för stödmur mot granntomten schaktades inom ramen för samma arbetsföretag. Schaktet för stödmuren ingick inte i Länsstyrelsens beslut, men då det var öppet vid ett fältbesök dokumenterades schaktet och Länsstyrelsen underrättades.

Parallellt med det här schaktningsarbetet skulle det schaktas för fjärrvärmeanslutning till samma fastighet. Falu Energi & Vatten schaktade i Sturegatan (Widegren Lundin 2022), se bilaga 1d.

Antikvarisk bakgrund

Stadsdelen Gamla Herrgården har sitt ursprung i gården Born och omtalades första gången år 1336. På 1680-talet omtalades stadsdelen som Gamla Herrgården eftersom där har varit en fogdegård/kungsgård. Efter stadens reglering 1646 flyttade främst hytt- och gruvarbetare till stadsdelen (Olsson & Sundström 1988).

Härden 4 ligger i den östra delen av kvarteret Härden. Tre arkeologiska undersökningar har utförts på fastigheter inom kvarteret Härden i Gamla Herrgården, se bilaga 1c. År 1992 utförde Dalarnas en arkeologisk förundersökning på Härden 14. Där påträffades bebyggelserester från sent 1800- och 1900-tal ovanpå två faser av bebyggelse där det äldsta var från andra hälften av 1600-talet. Inga konstruktioner påträffades. Eventuellt hade den understa nivån brukats som åker då möjliga diken påträffades (Sandberg 2010). År 2017 utfördes en arkeologisk förundersökning på Härden 2. Där påträffades rester av kulturlager, en äldre gårdsyta från före

1850 och ett möjligt odlingslager med ett troligt dräneringsdike från före stadsregleringen (Axelsson Karlqvist 2018a). År 2018 utfördes en arkeologisk schaktningsövervakning på Härden 13 där påträffades ett äldre kulturlager, i botten av schaktet under ett slagglager, som jämfördes med det odlingslager som påträffades 1992 (Axelsson Karlqvist 2018b).

Syfte

Syftet med schaktningsövervakningen var att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera fornlämningen Falu stadslager L2001:4288.

Metod & Genomförande

Schakten grävdes med liten grävmaskin utrustad med tandad grävskopa och planeringsskopa. Först grävdes ett avlång schakt för avlopp från uthuset till bostadshuset, schakt 1. Därefter grävdes ett schakt på tomtgränsen för en stödmur, schakt 2. Därefter grävdes ett schakt för utbyggnaden av bostadshuset, schakt 3. Det schakt som grävdes för stödmuren omfattades inte av Länsstyrelsens beslut. Det dokumenterades av arkeolog när det stod öppet. Länsstyrelsen underrättades av Dalarnas museum.

Schakten ritades in manuellt på utskrivna plan i skala 1:200, anläggningarnas utbredning i schaktväggarna markerades på densamma. Vid sista fältbesöket mättes schaktet för utbyggnaden in med RTK och punkter för höjdvärden utmed tidigare schakt mättes in. Schakten, anläggningar och lager dokumenterades via fotografering, skriftlig beskrivning och en profilritning upprättades.

Resultat

Tre schakt grävdes, schakt 1 för avlopp, schakt 2 för stödvägg och schakt 3 för utbyggnad av bostadshuset, se bilaga 1d. Inom schakten fanns flera tunnare skikt av olika grus-, sand- och siltlager i toppen. Det huvudsakliga innehållet i schakten var naturlig, grusig, kompakt moränsand med stenar som även syntes i botten, för mer detaljerad beskrivning av schaktens innehåll, se bilaga 2.

Schakt 1

Schakt 1, avloppsschaktet, var cirka 25 meter långt och var 1,0–1,8 meter brett, 1–1,75 meter djupt. Schaktet var djupast vid bostadshusets farstu där det skulle grävas en brunn.

I sydvästra änden av schakt 1 hade det påträffats en yta med fint lagda tegelstenar ett par decimeter under markytan. Anläggningen beskrevs av schaktningspersonalen då det var bortgrävt vid fältbesök, omfattningen i plan framgick inte. Funktionen var oklar, kan ha utgjort ett golv eller stengång. Bedömdes vara yngre än 1850. Bitvis syntes lite tegelkross i schaktväggarna ovanför slagglagret.

Schakt 1 innehöll i sydvästra änden ett slagglager som låg direkt på den naturliga marken, se markering A, bilaga 1d och figur 1 bilaga 3. Ovanpå

slagglagret fanns ett tunt skikt med lera under brungrå till mörkgrå siltig sand med sparsamt inslag av småstenar och slaggbitar. Däri påträffades keramik som härrörde från 1800- och möjligen 1900-talet. I schaktväggen mittemot förekom även träflis i det grå lagret ovanpå slaggen.

I botten av slagglager A påträffades större stenar som i fält tolkades som möjliga grundstenar på båda sidor av schaktet, se figur 1 bilaga 3. Slagglagret tunnades ut mot nordöst och slutade intill ett stort stenblock som hade legat i schaktväggen men som grävmaskinen tagit bort.

Öst om stenen fanns inte mer slagg inom en 3 meter lång sträcka, därefter syntes en svacka i sydöstra schaktväggen som var fylld med slagg, se markering B, bilaga 1d och figur 3 bilaga 3.

I schaktväggen mitt emot svackan med slaggfyllning B, fanns tre stora, kantiga stenblock, se figur 2 bilaga 3. Mot öst låg de direkt mot sandig morän och väst om blocken fanns ett omrört lager med slagg i schaktväggen under flera tunna påförda lager av sand, silt och grus. Det kan hört ihop med slagglagret i sydväst, men med mycket mindre mängd slagg.

Schakt 2

Schakt 2, stödmursschaktet, grävdes på tomtgränsen i starkt sluttande terräng p.g.a. nivåskillnader mellan tomterna. Schaktet var 8 meter långt, 2 meter brett och 0,8–1,4 meter djupt.

I schakt 2 påträffades möjliga husgrundrester i form av kantiga stenar i omrörd morän. De överlagrades av kisbränder, tegelsten och sand och stenkross. I marken intill fanns recenta fynd av keramik, blomkruka och glas. Se figur 4 bilaga 3. I schakt 2 påträffades även en grop fylld med brun grusig jord med inslag av slaggekross, se orange markering bilaga 1d.

I schakt 2 påträffades slagglager C, se markering bilaga 1d). Det slagglagret innehöll virkesrester av en trästolpe. Det innehöll även kisbränder och recenta fynd, vilket betyder att det slagglagret utgör utjämningslager yngre än 1850. Under slaggen i schakt 2 fanns en mindre nedgrävning fylld med slagg och en större sten. Se slagglager, virkesrester och nedgrävning på figur 1 bilaga 2.

Schakt 3

Schakt 3, utbyggnadsschaktet, var intill 8,5x9 meter stort och cirka 0,5 meter djupt. Utbyggnadsschaktet innehöll en mer stenfri sand än sanden i de andra schakten, möjligtvis påförd på moränsanden. Förekomst av stenigare moränsand fanns i södra hörnet av schaktet. I västra hörnet av schaktet syntes en yta med slagg i botten och i schaktväggarna. Ytan är markerad som SL1 i bilaga 1d. Under bostadshusets grund syntes även en sten med flack yta som kan utgöra en äldre grundsten, se bilaga 1d och figur 5 bilaga 3.

Slutsatser och utvärdering

Under senare tid har många tunnare skikt av olika material tillkommit inne på tomten, dels grus till grusgångar, tunnare siltlager för gräsmatta och dylika anpassningar. Under dessa tunnare spår av tidigare gårdsytor påträffades matjordsliknande silt, slagglager eller naturlig morän. Moränsanden och gruset såg bitvis ut att vara omrört/omgrävt närmast huset och bitvis skulle det kunna utgöra orörd naturlig mark cirka 0,3 meter under nuvarande marknivå. Sammantaget var den naturliga marken ojämn och bestod av varierande silt och sandig morän. Den naturliga orörda marken påträffades generellt 0,5–1,0 meter under marknivån. Ovanpå fanns ställvis slaggbemängda lager cirka 0,2–0,5 meter tjocka.

Eftersom slagglagren gav intryck av att vara skapade i syftet att jämna ut tomten eller höja upp den, var det svårt att avgöra om koncentrationer av sten i anslutning till slagglagren är rester av konstruktioner eller om de utgör del av ett utjämnings-/utfyllnadsmaterial. De stenar som tolkats som möjliga grundstenar i anslutning till slagglagren kan utgöra del av ett utfyllningslager som främst innehåller slagg.

Slagglager A i sydvästra delen av schakt 1 innehöll inga daterbara fynd. I ett lager ovanpå påträffades keramik som inte var äldre än 1800-talet. Slaggfyllning B i svackan som syntes i schakt 1:s sydöstra schaktvägg tillhör sannolikt samma lager som SL1 som syntes i plan i schakt 3. De hade likartad sammansättning och i schaktväggen gick det att se att kanten på SL1 var sluttande på samma vis som den slaggfyllda svackan. Inga daterbara föremål påträffades. Om de hör samman med slagglager C i schakt 2 går inte att säkert säga. Slagglager C som påträffades i schakt 2 innehöll kisbränder och recenta fynd vilket tyder på att det är ett lager som tillkommit efter 1850. Samtliga slagglager/fyllningar låg direkt på naturlig mark vilket talar för att de skulle kunna ha avsatts i gemensamt syfte. I så fall representerar de en relativt sentida utjämning av fastighetens tomt.

De tre större kantiga stenblocken i schakt 1 bedömdes inte höra naturligt till platsen eller som en egen konstruktion och kan därför utgöra del av en utfyllnad. De kan ha flyttats till platsen efter att ha utgjort del av en konstruktion på en annan plats. Det större stenblock som påträffades i den sydöstra schaktväggen i schakt 1 skulle kunna ha utgjort en grundsten, men det är inte säkert. Den kan också ha utgjort del av utfyllningslagret med slagg som låg ovanpå den naturliga marken. Det tegel som påträffades ovanför stenen hörde sannolikt till den yta med tegel som schaktningspersonalen berättade om.

Stolpresten är belägen intill tomtgränsen och skulle kunna ha utgjort del av en konstruktion som separerade tomterna i form av ett plank eller liknande. Nedgrävningen under slagglagret som syntes i schakt 2, sektion 1, skulle kunna vara äldre än 1850. Eventuellt kan stolpresten och nedgrävningen i schakt 2:s sydvästra schaktvägg tillsammans med gropen och stengrundsresterna i schakt 2 kunna utgöra rester av den byggnad som stått där tidigare som syns på Skarins karta, se bilaga 1e.

Inga ytterligare arkeologiska åtgärder nödvändiga inom ramen för det här uppdraget. Framtida ingrepp i kvarteret Härden bör övervakas av arkeolog för att ytterligare dokumentera Falu stadslager L2001:4288 och öka kunskapen Gamla Herrgårdens bebyggelsehistoria.

Referenser

- Axelsson Karlqvist, Jimmy (2018a). *Arkeologisk förundersökning, Härden 2, utbyggnad av bostadshus inom stadslager Falun 68:1 i Falu kommun, Dalarnas län*. Dalarnas museum. Arkeologisk rapport 2018:11.
- Axelsson Karlqvist, Jimmy (2018b). *Arkeologisk schaktningsövervakning, Härden 13 & Hyttgatan 86, vid schaktning för fjärrvärme och fiber genom stadslager Falun L2001:4288 (tidigare RAÅ Falun 68:1) i Falu stad och kommun, Dalarnas län*. Dalarnas museum. Arkivrapport dnr 208/18.
- Olsson, Daniels Sven. & Sundström, Kjell (1988). *Husen berättar. Bevarandeplan för Falu innerstad*. Dalarnas museums serie av rapporter: 16. Falun.
- Sandberg, Fredrik (2010). *Arkeologisk förundersökning, Härden 14, Falun 68:1. Falu kommun, Dalarna*. Rapportsammanställning, Nationella rapportprojektet. Dalarnas museum.
- Widegren Lundin, Lee (2022). *Arkeologisk schaktningsövervakning, Härden 4 och Sturegatan, vid schaktning för fjärrvärme genom Falu stadslager L2001:4288 i Falu stad och kommun, Dalarnas län*. Dalarnas museum. Arkivrapport dnr 4/21.

Arkiv

Fornsök, <https://app.raa.se/open/fornsok/>

Dalarnas museums arkiv.

G. Skarin Karta öfver Falu stad (1886).

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer:	431-8678-2021
Fornreg, uppdragsnummer:	202101081
Socken:	Falun
Fornreg, lämningsnummer:	L2001:4288
Fastighet:	Härden 4
Koordinater, mitten:	N 6719515
(SWEREF99 TM)	E 533929
Höjd (RH 2000):	115,8 – 116,44 m ö h
Inmätning:	Manuell inritning + RTK
Utförandetid:	2021-10-21 – 2021-11-22
Undersökt yta:	123 kvadratmeter
DM projektnummer:	1798
DM diarienummer:	155/21
DM foto accessionsnr:	DM ARK1798
Arkeologisk personal:	Lee Widegren Lundin
Projektansvarig:	Eva Carlsson

Dokumentationsmaterialet förvaras på Dalarnas museum. Inga fynd tillvaratogs.

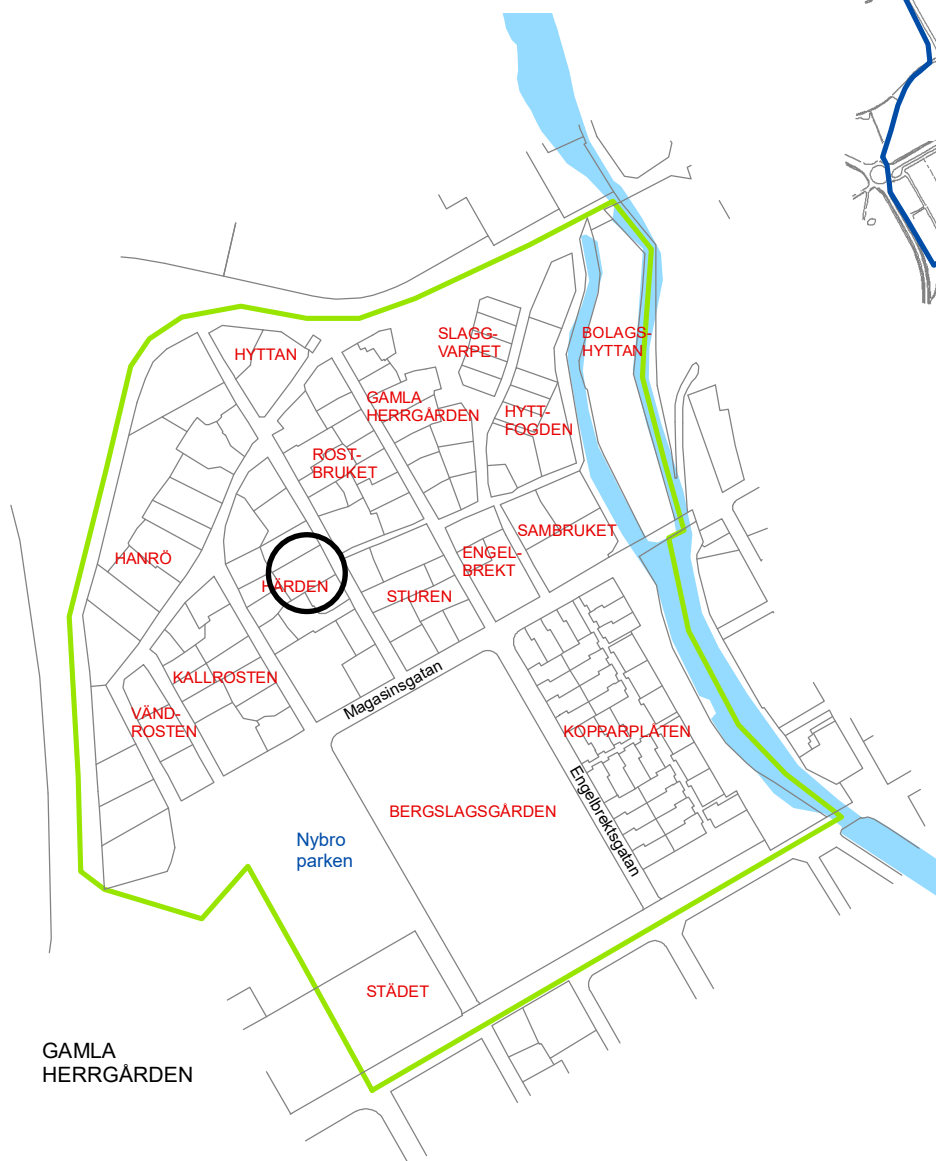
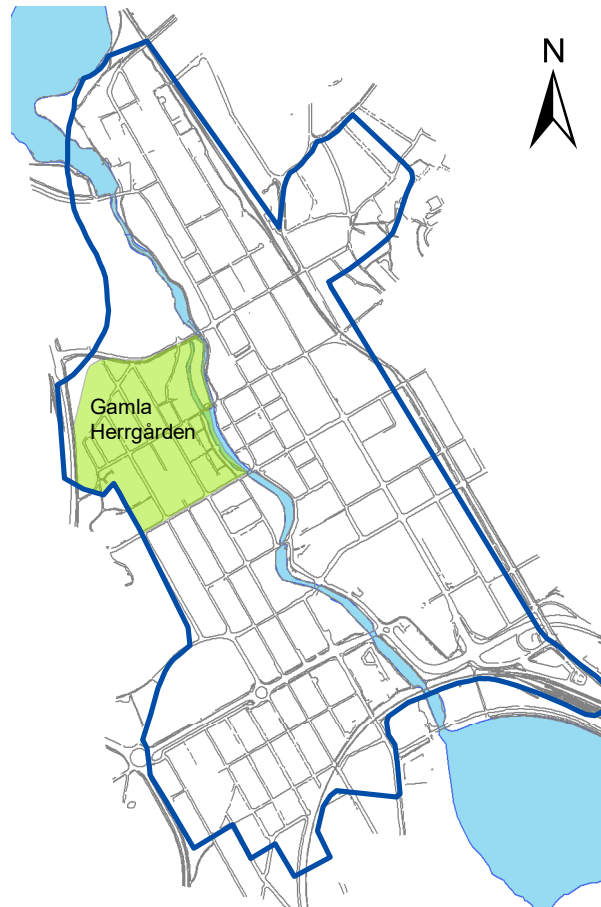
Bilagor

1. Kartor
2. Schaktbeskrivningar
3. Foton

Bilaga 1 - Kartor

Bilaga 1a: Karta över Dalarna där Falun är markerat med rött.

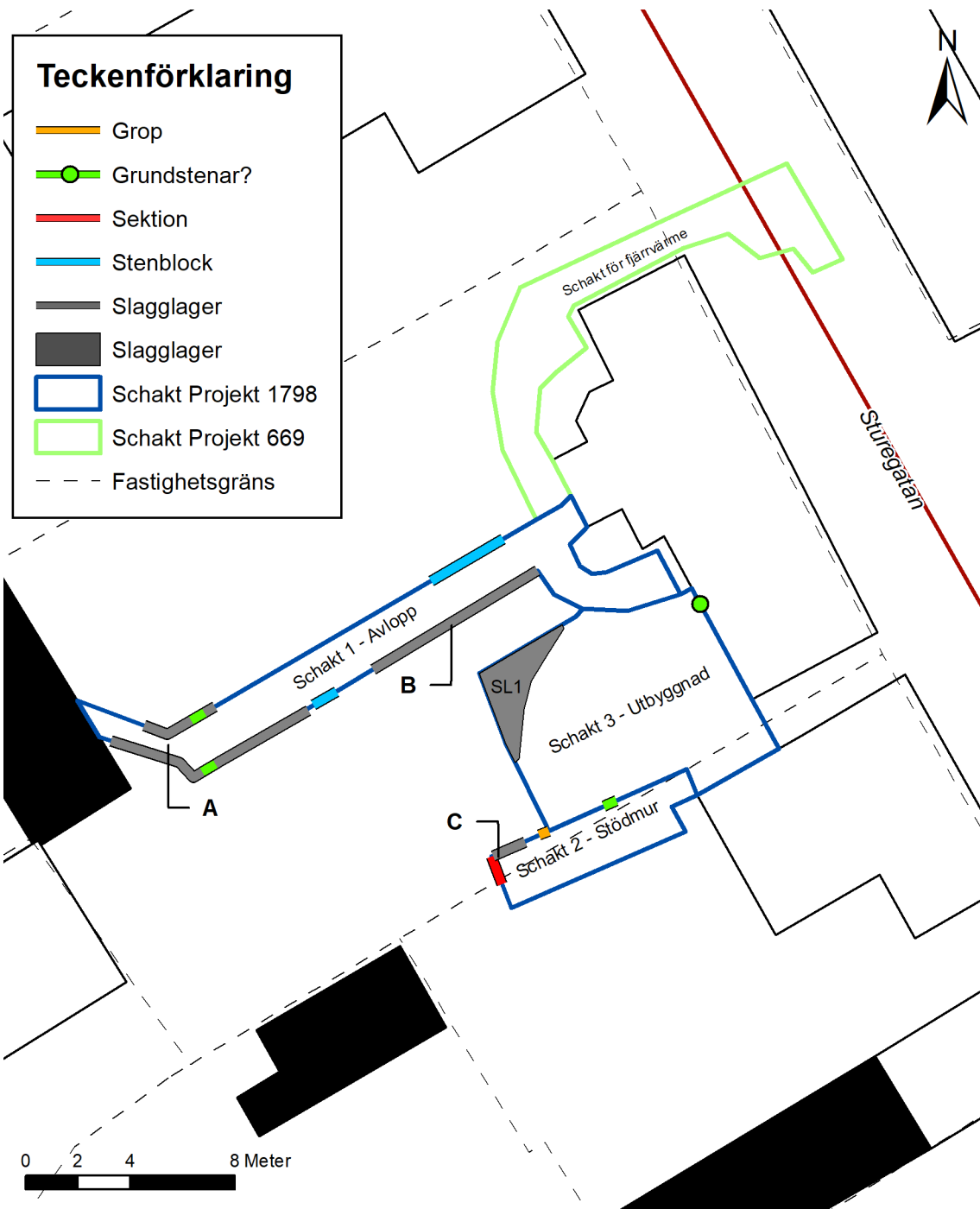

GAMLA
HERRGÅRDEN

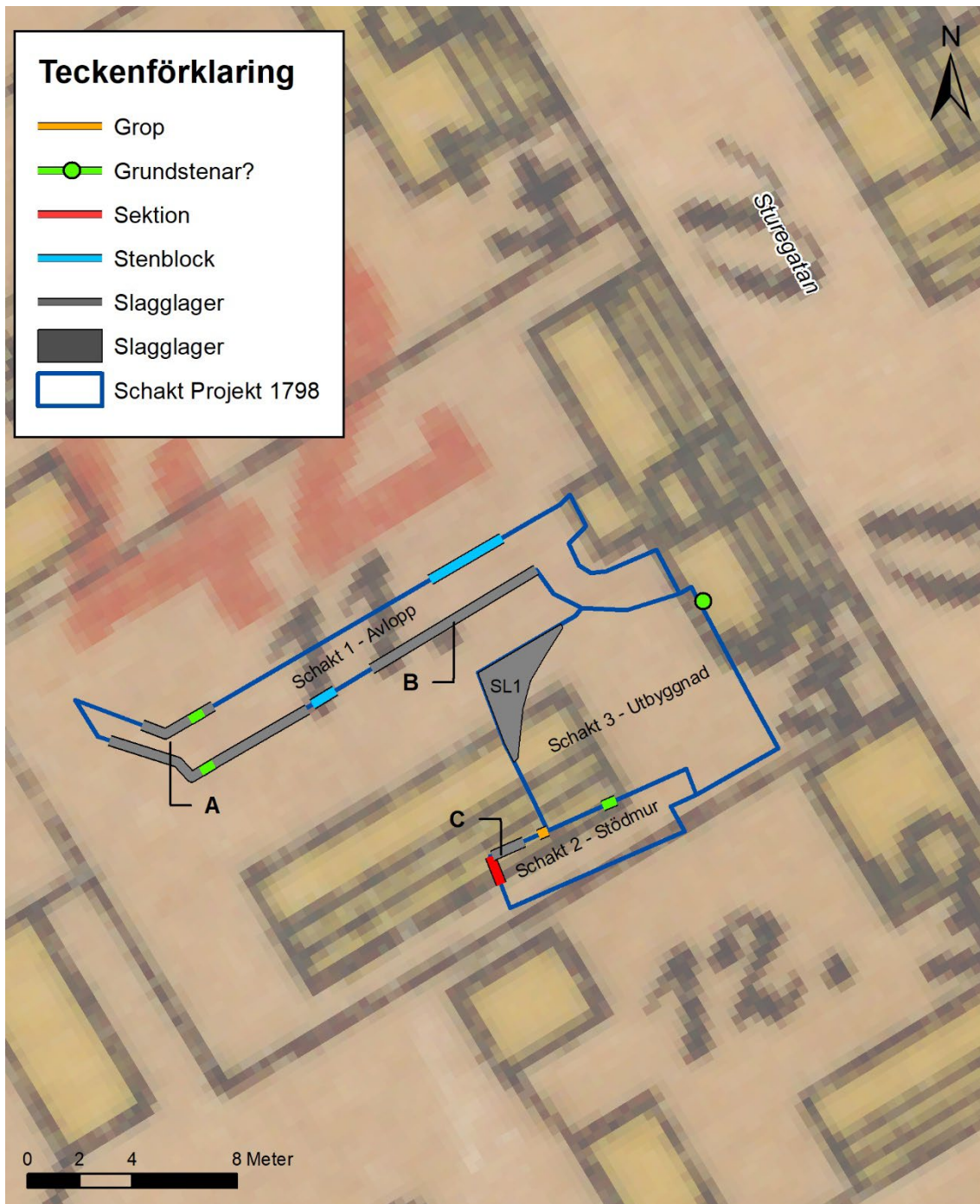
Bilaga 1b: Karta över Falu stadslager till höger med stadsdelen Gamla Herrgården i detalj till vänster. Undersökningsområdet är markerad med svart cirkel.

Bilaga 1c. Utdrag ur fastighetskartan. Fastigheter i kvarteret Härden där arkeologiska undersökningar utförts tidigare markerade med rött. Blå markering avser schakt grävda i projekt 1798, den här rapporten. Grön markering avser fjärrvärmeschakt projekt 669. Se bilaga 1d. Skala 1:500.

Bilaga 1d. Utdrag ur fastighetskartan med schakt, lager och anläggningar markerade. Skala 1:250.

Bilaga 1e. Utdrag från Skarins karta från 1886, med schakt, lager och anläggningar markerade. Skala 1:250.

Bilaga 2 - Schaktbeskrivningar

Schakt 1 - Avloppsschakt

Schaktet var cirka 25 meter långt, 1–1,8 meter brett och 1–1,75 meter djupt. Det var grävt från uthuset till bostadshuset. Schaktet var djupast vid bostadshusets farstu där det skulle grävas ned en brunn.

- Uthuset stod på cementplintar av flera block nedgrävda i marken med återfyllning runt av recent tegel och takpannor.
- I sydvästra änden av schaktet, 0,1 meter under marknivån, påträffades ett stort stenblock minst 1,2x0,7 meter stort, hela syntes inte.
- I sydvästra delen av schaktet där schaktet svängde hade schaktningsarbetarna noterat en yta med tegelsten som var "vällagt". Det syntes lite tegel i schaktväggarna. Ingen kabel påträffades under.
- Direkt öst om svängen påträffades möjliga grundstenar i botten av slagglagret i norra och södra schaktväggen. Slagglagret tunnast ut åt öst och upphör efter cirka 6 meter från schaktväggens sydvästra ände.
- Där slagglagret slutade påträffades ett stenblock cirka 0,7x0,7 meter stort. Ovanpå stenblocket fanns brun silt och därovan fyra tegelstenar på rad.
- Tre stora, kantiga stenblock fanns i östra halvan av schaktet, i norra schaktväggen. Såg ut som sprängsten utan borrhål. De var direkt placerade på naturlig mark av morän. Stenarna var 0,7x0,6–1,0x0,9 meter stora.
- Mot västra blocket fanns en nedgrävning med fyllning av mörkbrun mylla, silt, grus och slagg. Mellan blocken fanns 0,5 m tj fyllning av slagg, mindre kantiga stenar intill 0,2 m st, brun silt, tegelkross och grus.
- I södra schaktväggen syns en nedgrävning alternativt en naturlig svacka fylld med slagg, brun, grusig sand med inslag av enstaka keramikfragment (drejat rödgods, oglaserat, ej insamlat) och tegelkross. I botten av slaggfyllningen förekom naturstenar som låg tätt, ovanpå den naturliga marken därunder. Liten mängd nedtryckt slagg fanns i sanden därunder. Svackan med slagg upphör cirka 2–3 meter från bostadshusets farstu.

Södra schaktväggen direkt utanför uthus:

0,05 m tj grå, grusig sand.

0,08 m tj brun, grusig sand med inslag av tegelkross.

0,2 m tj brungrå till mörkgrå siltig sand med sparsamt inslag av småstenar och slaggbitar. I botten påträffades keramik, 1800–1900-tal. I schaktväggen mittemot förekom även träflis i samma lager.

0,05 m tj ljus, gråbeige lera.

0,2 m mörkbrunt, siltigt slagglager. Mest mörk silt i botten av lagret.

0,5 m tj ljusbrunt, något sandig, silt med inslag av enstaka stenar. Naturlig mark, ca 0,6 m under dagens marknivå.

Samma lagerföljd fanns i de fyra första metrarna från uthuset, men det var bitvis stört av rötter och något stökigare i norra schaktväggen.

Södra schaktväggen, västra halvan

0,05 m tj grått grus.

0,2 m tj tre skikt av rödbrun till beige sand eller sandig silt.

0,05 m tj svart sotig sand.

0,05 m tj beige sand.

0,5 m tj slagg i brun sandigt grus, med inslag av tegelkross.

Därunder kompakt grusig sand. Naturlig mark, ca 0,85 m under dagens marknivå.

Nordvästra schaktväggen, vid stenblocken

0,05 m tj grått grus.

0,05 m tj mörkbrun sand.

0,05 m tj beige, sandig silt.

0,05 m tj mörkbrun, grusig sand.

0,02 m tj beige silt.

0,15 m tj brun, grusig sand.

0,05 m tj beige, lerig silt.

Fortsätter därunder:

- Västra sidan om blocken:

0,4 m tj lager med slagg in mot stenblock

0,4 m dj nedgrävning med fyllning av mörkbrun mylla, silt, grus och slagg.

- Mellan blocken:

0,5 m slagg, mindre sprängstenar (intill 0,2 m st), brun silt, tegelkross, grus

Underst i botten fanns naturlig mark av beige siltig sand med inslag av sten och grus, påträffades 0,9–1,0 meter under dagens marknivå.

Södra schaktväggen, i mitten av schaktet

0,05 m tj grus.

0,05 m tj mörkbrun silt.

0,2 m tj beige sandig silt med tegelkross.

0,25 m tj mörkbrun silt/matjord med rötter.

0,75 m tj beige sandig silt, med enstaka stenar och bitvis linser av lera.

Naturlig mark ca 0,55 m under dagens marknivå.

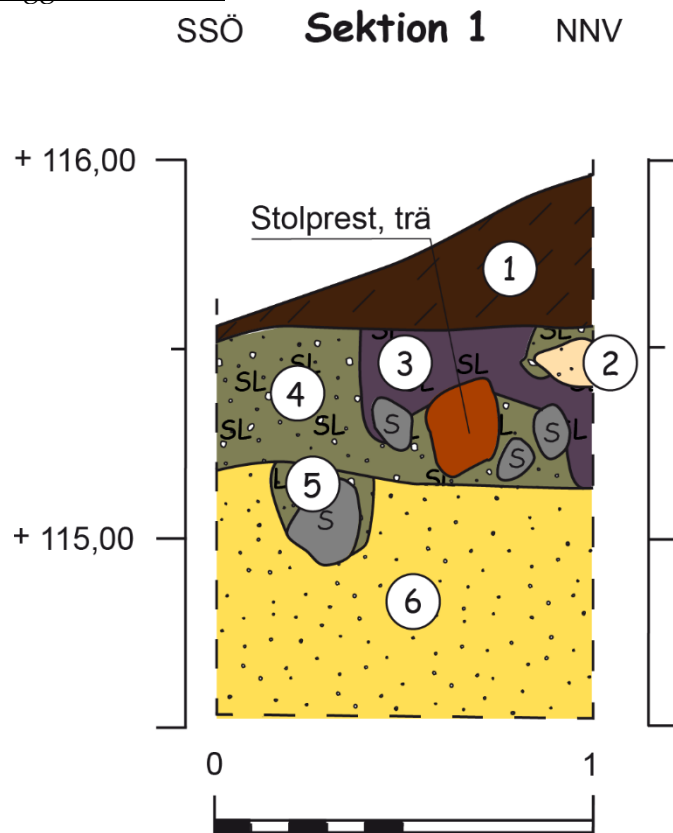
Mot öst fanns en svacka fylld med slagg i östra halvan schaktet, **SL1**. Svackan var upp till 0,85 m djup med fyllning av slagg med inslag av brun siltig sand med grus och enstaka tegelkross, keramikfragment av rödgods: drejad, mycket små fragment som ej togs tillvara. I botten förekom naturstenar som låg tätt, ovanpå den naturliga marken av sand. Slaggbitar var nedtrycka i sanden.

Schakt 2 – Stödmursschakt

Stödväggsschaktet grävdes på tomtgränsen i starkt sluttande terräng p.g.a. nivåskillnader mellan tomterna. Schaktet var 0,8–1,4 meter djupt, 2 meter brett och 8 meter långt.

- Ett slagglager/fyllning, grop, möjliga husgrundrester och en stolprest påträffades.

Sydvästra schaktväggen, sektion 1:

Figur 1: Sektion 1. Höjdvärdena uppskattade med cirka +/- 0,2 m felmarginal från senare inmätningar, eftersom ingen RTK fanns tillgänglig i fält när profilritningen tecknades.

- 1) 0–0,2 m tj myllig mörkbrun jord med rötter.
- 2) 0,1 m tj beige sand.
- 3) 0,2–0,3 m tj ren slagg med inslag av tegelkross. Fynd av Gävlekeramik, gul glaserat båda sidor.
- 4) Ca 0,4 m tj sandig och grusig mark, bitvis lila grus (blandat med kisbränder), med inslag av slagg, fynd av recent glas.
- 5) Som 4, grop ca 0,2 m djup. Innehöll en större sten, kantig ca 0,2 m diam.
- 6) >0,6 m sand, naturlig mark.

Naturliga marken påträffades cirka mellan 115,0–115,4 m ö h.

Nordvästra schaktväggen:

Från mitten till östra kanten var de översta 0,3–0,4 m bortschaktat.

0,1 m myllig jord.

0,1 m beige sand.

0,1–0,3 m tj slagglager i västra änden, tunnades ut mot öst. 1,3 m långt.

0,6 m tj beige sand med inslag av sten, finns även i botten. Naturlig mark ca 0,5 m under dagens marknivå.

Grop

2–2,5 m österut från västra hörnet påträffades en grop:

0,5 m djup, lutande sidor och spetsig botten. 0,7 m bred i toppen. Fyllning av brun grusig jord med inslag av slaggekross.

Husgrundsrest?

3,1–3,7 m västerut från norra hörnet fanns en möjlig stengrund 0,6 m djupt. 0,4 m massor bortschaktat ovanpå. Översta 1,5–0,25 m fyllning av sand + stenkross. Därunder 0,02–0,05 m lila kisbränder och en tegelsten. Underst fanns flera kantiga stenar. I marken intill fanns recenta fynd.

Nordöstra schaktväggen:

Översta 0,3–0,4 m bortschaktat. Marken bestod av kompakt, grusig sand, troligen naturlig mark. Mot cementblocken på tomtgränsen fanns en fyllning från nedgrävningen av dessa bestående av slagg och tegelkross.

Lagerföljd sydöstra schaktväggen, från marknivån och nedåt:

0,1 m tj mörkbrun-svart myllig jord

<0,05 m tj lager med tegelkross och enstaka tegelbitar

0,6 m brun sand med inslag av kantiga stenar, lite slagg och tegel.

Schakt 3 - Utbyggnadsschakt

Intill 8,5x9 meter stort i plan och cirka 0,5 meter djupt.

- I schaktet syntes relativt stenfri sand i botten och mer moränsand med sten mot södra hörnet.
- I västra hörnet syntes ett slagglager/-fyllning, **SL1**.
- Fyra meter nordväst om bostadshusets sydvästra hörn fanns en sten med flat yta (0,4x0,8 m st) under nuvarande husgrund.
- Inga konstruktioner synliga i schaktet.

Lagerföljd sydvästra schaktväggen, från marknivån och nedåt:

0,05 m tj mörkbrun mylla.

0,05 m tj sand.

0,1–0,4 m tj slagg, tunnades ut mot syd.

0,2–0,4 m tj sand. Ser omgrävt/omrört ut med litet inslag av sten och slagg. Sanden syns bara i södra halvan av schaktväggen.

Lagerföljd nordvästra schaktväggen, från marknivån och nedåt:

0,05 m grus.

0–0,6 m slagg, tunnades ut mot nordöst.

I nordöst, ungefär i mitten av schaktväggen, där slaggsiktet är 0,1–0,2 m tj fanns ett tunt 0,05 m tj grått skikt, sandigt, mellan slagg och sand.

0,4 m sand i botten.

Bilaga 3 – Foton

Figur 1. Stenar i botten av slagglager (A) i sydvästra delen av schakt 1, norra schaktväggen. Foto: Lee Widegren Lundin.

Figur 2. Stenblock i nordvästra schaktväggen, schakt 1. Foto: Lee Widegren Lundin.

Figur 3. Svackan med slagg (B) i schakt 1 under skikt av grus och sand. Foto: Lee Widegren Lundin.

Figur 4. Husgrundrester? I schakt 2, norra schaktväggen. Till höger: recenta föremål påträffade i marken bredvid. Foto: Lee Widegren Lundin.

Figur 5. Möjlig grundsten i schakt 3, under bostadshuset. Foto: Lee Widegren Lundin.